

ПЪРВА ГЛАВА

РАЖДАНЕТО НА ПРИНЦА И НА ПРОСЯКА

*О, милосърдие...
Двойна благодат
за който взема и за който дава,
по-силно у по-силните в света,
то повече от златната корона
приляга на монарха.*

Шекспир, „Венецианският търговец“

В стария Лондон в есенен ден от втората четвърт на шестнадесетия век на бедното семейство Канти се роди момче, което никой не желаше. В същия ден се роди друго англичанче на богатото семейство Тюдор, което то желаше. Желаше го и цяла Англия. Англия така дълго се бе надявала, молила и копняла за него, че когато то най-после се роди, хората едва не полудяха от радост. Познати и непознати се прегръщаха, целуваха и плачеха. Всички празнуваха. Велможи и народ, бедни и богати пируваха, танцуваха, пееха и се веселяха дни и нощи поред. Денем Лондон беше ненагледен, с весели знамена, развени по всички покриви и балкони, с великолепни шествия по всички улици. Нощем беше пак ненагледен – с бенгалски огньове по всички ъгли, с весели ликуващи тълпи. В цяла Англия се говореше само за новородения младенец Едуард Тюдор, Уелски принц, който си лежеше повит в коприна и атлаз, без да съзнава тази суетня, без да знае, че важни лордове се грижат и бдят за него... Без да иска и да знае, че е така. А за другия младенец, Том Канти, повит в жалки дрипи, се говореше само в бедняшкото семейство, за което той беше нова беда.

ПЪРВИТЕ ГОДИНИ НА ТОМ

Да прескочим няколко години.

Лондон съществуваше от хиляда и петстотин години и беше голям град – за ония дни. Имаше сто хиляди жители, според някои дори двойно повече. Улиците му бяха много тесни, криви и мръсни, особено в онази част, недалече от Лондонския мост, където живееше Том Канти. Къщите бяха дървени, вторият им етаж се издаваше над първия, а третият подаваше лакти над втория. Колкото по-високи бяха къщите, толкова по-широки ставаха. Те имаха скеле от яки кръстосани греди и яка, измазана с хоросан зидария помежду им. Гредите бяха боядисани в червено, синьо или черно, според вкуса на собственика, и придаваха много живописен вид на къщите. Прозорците бяха тесни, с малки, изрязани като елмаз стъкла, отваряха се навън, на панти, като врати.

Къщата, където живееше бащата на Том, се намираще в една мръсна сляпа уличка, наричана Офъл Корт, извън Пудинг Лейн. Беше тясна, разнебитена, стара, претъпкана с нещастни бедняшки семейства. Челядта на Канти живееше в стаята на третия етаж. В един ъгъл имаше нещо като одър за майката и бащата; за Том, бабата и двете му сестри Бет и Нан нямаше ограничения – на тяхно разположение беше целият под и те можеха да спят, където пожелаят. Имаше останки от едно-две одеяла и няколко вързопа отдавнашна мръсна слама, но тия неща не можеха да се нарекат постеля, защото не бяха подредени – сутрин ги изритваха в обща купчина, а вечер си избираха от нея кому каквото трябва.

Бет и Нан бяха петнадесетгодишни близначки. Бяха добросърдечни, нечисти, облечени в дрипи и съвсем неукни. Майка им беше като тях. Но бащата и бабата бяха същински сатани. Напиваха се, щом им се удадеше случай, и веднага почваха да се бият помежду си или с всеки, който им се изпречи; пияни или трезви, непрестанно ругаеха и кълняха; Джон Канти беше крадец, а майка му просякиня. Научиха и децата да просят, но не успяха да ги направят крадци. Сред ужасната сбирщина, населява-

ща къщата, но съвършено чужд ней, живееше един добър стар свещеник, когото кралят бе изгонил от дома му с пенсия от няколко фартинга¹. Той събираше децата и ги учеше скришом на добро държане. Отец Андрю понаучи Том на латински, както и да чете и да пише; можеше да научи и момичетата, но те се страхуваха от подигравките на приятелките си, които не биха им простили такива необикновени съвършенства.

Целият Офъл Корт беше като жилището на Канти. Пиянски сбивания и кръсъци се чуваха там редовно по цяла нощ. Счупените глави и гладът бяха нещо обичайно в тая сграда. Но малкият Том не беше нещастен. Животът му бе тежък, но той не съзнаваше това. Такъв живот имаха всички момчета в Офъл Корт, затова той предполагаше, че това е нещо редно и поносимо. Когато се прибираше вечер с празни ръце, той знаеше, че най-напред ще го наругае и набие баща му, след това ужасната баба ще повтори с още по-голямо усърдие всичко, а късно през нощта гладната майка ще му мушне скришом някоя жалка огризка или коричка, която е успяла да скъта за него, като не си е дояла сама, макар че съпругът ѝ я набиваше здраво за наказание, щом я заловеше в подобно предателство.

Да, животът на Том протичаше доста добре, особено лете. Той просеше само толкова, колкото да не яде бой вкъщи, защото законите против просията бяха строги, а наказанията тежки; голяма част от времето си прекарваше да слуша вълшебните приказки и предания на отец Андрю за великани и русалки, джуджета и добри духове, за омагьосани дворци и славни крале и принцове. Главата му се напълни с тези чудни неща и неведнъж нощем, легнал на тъмно върху оскъдната корава слама, уморен, гладен, пребит от бой, той даваше воля на въображението си и забравяше своите болки и мъки, като си представяше прекрасния живот на някой гален принц в кралски дворец. Денем и нощем в ония дни беше обзет от едно неотстъпно желание – да види с очите си истински принц. Веднъж спомена за това пред другарите си от Офъл Корт, но те така безмилостно му се присмяха и го смъмриха, че той предпочете да не споделя вече своя блян.

Той четеше често старите книги на свещеника и го караше да му ги разяснява и допълва. Бляновете и четенето постепенно го промениха. Хората в мечтите му бяха толкова изящни, че той започна да страда от мръсотията и дрипавото си облекло, поиска му се да е чист и по-добре облечен. Той продължаваше да играе с удоволствие в тинята, но вместо да гази из Темза само за игра, започна да го върши и за да се измие и изчисти.

Том можеше да намери всякога развлечения около майското дърво² в Чипсайд или по панаирите, а от време на време както той, така и всички лондончани имаха възможност да видят военни паради, когато някой прочут нещастник биваше от-

¹ 1 фартинг = 74 пенса.

² Окичен с цветя и знамена висок прът, около който танцуват и се веселят на 1 май.

веждан в Тауър по суша или с лодка. Един летен ден видя как изгориха на кладата в Смитфийлд нещастната Ан Аскю¹ и трима мъже, докато един бивш епископ им държеше проповед, която му се стори съвсем неуместна.

Да, животът на Том беше изобщо разнообразен и приятен. Четенето и мечтите за кралски живот оказаха постепенно такова силно въздействие върху него, че той започна несъзнателно да се държи като принц. Говорът и обноските му станаха странно церемониални и изискани за най-голямо възхищение и забава на близките му. Но влиянието му между младежите започна да расте с всеки изминал ден и с време те започнаха да го гледат с почуда и страхопочитание като по-висше същество. Той създаваше впечатление, че знае толкова много! Можеше да върши и да говори такива чудни неща! А на всичко отгоре беше толкова хитър и умен! Момчетата разказваха приказките и постъпките на Том на родителите си, които започнаха на свой ред да разговарят за Том Канти и да го смятат за крайно надарено и необикновено дете. Възрастните търсеха от Том съвет за затрудненията си и често се смайваха от остроумието и мъдростта на решенията му. Той стана герой за всички, които го познаваха, освен за собственото си семейство – само то не виждаше нищо особено в него.

След някое време Том си устрои скришом кралски двор! Той беше принц, най-близките му другари бяха телохранители, камериери, оръженосци, адютанти, придворни дами и кралско семейство. Мнимият принц бе посрещан всеки ден със сложен церемониал, заимстван от Том из романтичните му четива, всеки ден важните дела на мнимото кралство се обсъждаха в кралския съвет и всеки ден негово мнимо височество издаваше укази до въображаемите си армии, флоти и вицецарства.

След което тръгваше в своите дрипи да изпроси някой фартинг, да хапне коричка хляб, да си получи обичайните плесници, да легне върху наръча мръсна слама и да замечтае отново за празното си величие.

А желанието да зърне поне веднъж някой истински принц растеше всеки ден и всяка седмица, докато най-после погълна всички други желания и стана единствената страст в живота му.

В един януарски ден при обикновената обиколка за просия, бос и премръзнал, той скиташе с часове унило около Минсинт Лейн и Литъл Ист Чип, като надзърташе през прозорците на гостилниците, примамван от страшните баници с месо и другите изкусителни изобретения, изложени там – защото за него това бяха лакомства, достойни за небесни жители, съдейки само по миризмата им, разбира се, защото не бе имал никога щастието да получи и да хапне такова нещо. Ръмеше студен дъжд, времето беше мрачно, денят тъжен. Вечерта Том се прибра вкъщи толкова измокрен, уморен и гладен, че щом го погледнаха, бащата и бабата го съжалиха посвоему,

¹ Протестантка, наказана по обвинение на католическата църква.

напляскаха го набързо и го изпратиха да спи. От болка и глад, както и от ругатните и побоите из къщата той лежа дълго време буден, но мислите му се понесоха пак към далечни романтични страни и той заспа между обсипани със скъпоценности и позлата князчета в просторни дворци, където прислужниците им се покланяха до земята или тичаха да изпълнят заповедите им. После както винаги сънува, че и той е принц.

Блясъкът на кралското достойнство сия цяла нощ над него, той се движеше сред важни лордове и лейди в ослепителна светлина, вдишваше благоухания, опиваше се от прекрасна музика и приемаше ту с усмивка, ту с леко кимване на царствената си глава почтителното покорство на блестящата тълпа, която се отдръпваше да му стори път.

Когато се събуди сутринта и погледна жалката обстановка, сънят му завърши с обичайната последица – като засили хилядократно мръсотията и нищетата. Тогава дойдоха огорчението, мъката и съзидите.